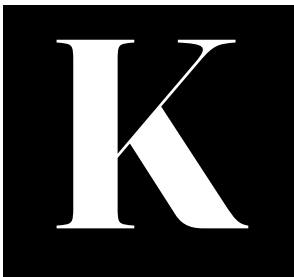

Kryptovalutor i redovisningen

Kryptotillgångar blir allt vanligare i samhället. För revisorer innebär revision av kryptotillgångar nya revisionsutmaningar och kanske nya typer av risker. Benita Gullkvist vid Hanken Svenska Handelshögskolan i Vasa, Finland, konstaterar i denna artikel att det med tanke på utvecklingen och en ökad användning av kryptotillgångar, behövs en enhetlig reglering för redovisningspraktiker.

Text: **Benita Gullkvist**

ryptotillgångar, som omfattar såväl kryptovalutor som andra kryptomedel med tokens, har utvecklats mycket under de senaste åren. I dag erbjuder många banker och andra finansinstitut produkter

och tjänster som gäller kryptotillgångar som investeringsobjekt eller betalningsmedel. Marknadsvärdet för Bitcoin och Ethereum, de två vanligaste kryptovalutorna, uppgick i maj 2021 till ungefär 12 procent av guldets värde. Att vi alltmer accepterar kryptovalutor som betalningsmedel visar fallet med fotbollsspelaren Messi som i sitt kontrakt med den franska fotbollsklubben Paris Saint-Germain (PSG) får betalt i PSG:s egen fan-token-kryptovaluta som en del av signeringsbonusen.

Utvecklingen och användningen av kryptotillgångar varierar dock globalt sett. Det finns länder som accepterar och använder kryptovalutor, länder som följer utvecklingen och länder som begränsar eller förbjuder användningen av kryptovalutor för att skydda landets penningpolitik. I juli 2021 beslöt ECB-rådet för Europeiska centralbanken att inleda ett forskningsprojekt om den digitala euron. I Sverige undersöker Riksbanken som bäst möjligheten att ge ut ett digitalt komplement till kontanterna, e-kronan, för att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Genom e-kronan skulle allmänheten få tillgång till statliga pengar från Riksbanken i digital form. En digital e-krona anses bättre anpassad till vårt digitala samhälle än kontanter och skulle kunna användas då det inte är möjligt att betala med kontanter.

Med tanke på utvecklingen och en ökad användning av kryptotillgångar behöver redovisningspraktiker en enhetlig reglering. I dag saknas dock ännu vägledning inom svensk redovisning (se dock Skatteverkets anvisning om kryptovalutor i

beskattningen). Någon specifik internationell redovisningsstandard som reglerar redovisningen av kryptotillgångar finns inte heller utan praxisen skapas utifrån existerande regler och standarder. I juni 2019 gav IASB-tolkningsorganet (IFRS Interpretations Committee, IFRIC) ut sin vägledning där IFRIC förtydligar hur befintliga IFRS standarder och principer ska tillämpas på kryptovalutor. IFRIC noterar att det för närvarande inte finns någon allmänt vedertagen definition av kryptotillgångar och ingen godkänd klassificering av kryptotillgångar, men att kryptovalutor är en av de mest kända underkategorierna av kryptotillgångar. Enligt kommittén ska redovisning av kryptovalutor baseras på deras befintliga egenskaper. De viktigaste egenskaperna vid klassificering av kryptotillgångar för redovisningsändamål är företagets huvudsakliga syfte med kryptotillgången och hur kryptotillgången får sitt värde. Denna artikel baseras på tolkningsorganets vägledning och fokuserar på kryptovalutor. Eftersom flera olika standarder skulle kunna tillämpas på redovisningen av kryptovalutor, motiverar IFRIC sin ståndpunkt enligt följande:

Kontanter eller valuta

Kan kryptovalutor betraktas som kontanter eller valuta? Kryptovalutor har inte sådana egenskaper att de kan likställas med kontanter och valuta, eftersom a) kryptovalutor är inte lagliga betalningsmedel och utfärdas eller garanteras inte av någon regering eller stat; och b) man kan inte direkt identifiera priset på varor och tjänster med kryptovaluta för närvarande. Detta gäller i de flesta länder ännu. Således konstaterade IFRIC att även om vissa kryptovalutor kan användas som betalningsmedel för vissa varor och tjänster, så känner IFRIC inte till någon kryptovaluta som skulle kunna användas som valuta vid prissättningen av varor eller tjänster i sådan omfattning att alla transaktioner registreras i kryptovaluta. IFRIC drog därför slutsatsen att kryptovalutor inte är kontanter eftersom kryptovalutor för närvarande inte har kontanta egenskaper. Bokföringsskyldiga har

inte heller någon skyldighet att ta emot virtuella valutor som betalningsmedel.

Finansiella instrument

Liksom ovan, utifrån definitionen av finansiella instrument (IAS 32), konstaterar IFRIC att den som äger kryptovaluta vanligtvis inte har avtalsenlig rätt att erhålla kontanter eller en annan finansiell tillgång från ett annat företag och avtalsenlig rätt att byta en finansiell tillgång eller skuld med ett antal företag. Existerande kryptovalutor uppfyller således inte definitionen av ett finansiellt instrument.

Materiella tillgångar

Kryptovalutor omfattas inte av IAS 16 som gäller materiella anläggningstillgångar, eftersom kryptovalutor inte är av fysisk karaktär. Således kan standarden IAS 16 materiella anläggningstillgångar inte tillämpas på kryptovalutor.

Omsättningstillgångar (varulager)

IFRIC konstaterar att företaget kan hålla kryptovalutor avsedda för försäljning i normal affärsverksamhet. I en sådan situation utgör kryptovalutan företagets varulager och redovisas inom ramen för IAS 2. IAS 2 kräver inte att tillgångar som klassificeras som varulager är materiella, men det kan vara ändamålsenligt att ha lagerbokföring. Om ett företag aktivt agerar som förmedlare av kryptovaluta bör det värdera sitt kryptovalutalager till verkligt värde minus kostnader att sälja. Ett företag som håller kryptovaluta som investeringsobjekt under långa tider för att öka värdet på kapitalet ska inte redovisa kryptovalutan som varulager, då anskaffningen knappast uppfyller definitionen av varulager.

Immateriella tillgångar

En kryptovaluta är en typ av digitala (virtuella) pengar, det vill säga icke-monetära till sin natur och med stora fluktuationer i värde. Kryptovalutor är således av immateriell karaktär. Därför, om en kryptovaluta inte är ett finansiellt instrument och IAS 2 inte kan tillämpas på den, så gäller IAS 38. Enligt IAS 38 är en immateriell tillgång en icke-fysisk tillgång som är identifierbar men som inte är monetär (pengar). Att äga kryptovalutor uppfyller enligt IFRIC definitionen av en immateriell tillgång i enlighet med IAS 38 när kryptovalutan (a) kan separeras från innehavaren (är avskiljbar) och kan säljas eller överlåtas som sådan eller i samband med ett tillhörande kontrakt eller en tillgång, eller (b) är baserad på avtalsenliga eller andra juridiska rättigheter.

Värderingsalternativ enligt IAS 38

IAS 38 tillåter att immateriella tillgångar värderas enligt anskaffningsvärdemetoden eller

omvärderingsmetoden. Utifrån anskaffningsvärdemetoden värderas immateriella tillgångar till det ursprungliga anskaffningsvärdet och vid efterföljande värdering till anskaffningsvärdet minus nedskrivningar och ackumulerade avskrivningar. Enligt omvärderingsmetoden redovisas immateriella tillgångar till omvärderat värde, vilket innebär verkligt värde på värderingsdagen minus eventuella ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. IAS 38 kräver att omvärderingar görs med tillräcklig regelbundenhet så att tillgångens redovisade värde på balansdagen inte skiljer sig väsentligt från dess verkliga värde. Eftersom Bitcoin handlas dagligen är det lätt att påvisa att det finns en aktiv marknad och ett noterat marknadspris på en aktiv marknad är det mest pålitliga beviset på verkligt värde, enligt IFRS 13. Det finns dock kryptovalutor som inte handlas på en aktiv marknad och i så fall värderas de enligt anskaffningsvärdemetoden. Samma värderingsmetod borde användas för alla tillgångar i en given tillgångsklass.

Då IAS 38 tillämpas ska ett företag också bedöma om en kryptovaluta har en bestämbar eller obestämbar nyttjandeperiod. Nyttjandeperioden anses vara obestämbar när det inte finns någon klar tidpunkt när tillgången inte längre ger ekonomiska fördelar för företaget. Kryptovalutor anses ha en obestämbar nyttjandeperiod, så företaget gör ingen avskrivning utan i stället testas kryptovalutan för nedskrivningsbehov årligen.

Föreanta staterna

Enligt gällande regler i USA redovisas kryptovaluta som en immateriell tillgång under obestämbar tid och värdet justeras nedåt med hjälp av nedskrivningar (ASC 350, Immateriella tillgångar - Goodwill och annat). Således kan ett företag endast boka potentiella vinster först när det säljer kryptovaluta, inte under ägotiden. FASB konstaterar: Kryptovalutor uppfyller inte definitionen av kontanter eftersom de inte är lagliga och statligt godkända betalningsmedel. Kryptovalutor uppfyller inte definitionen av finansiella instrument, eftersom de inte utgör en avtalsenlig rätt att ta emot kontanter eller annat finansiellt instrument. Kryptovalutor är, även om de kan vara avsedda för försäljning i normal verksamhet, inte materiella tillgångar och kan därför inte anses uppfylla definitionen av varulager. Om företaget följer specifika riktlinjer för värdepappersföretag redovisas kryptovalutor till verkligt värde (ASC 946, Financial Services - Investment Companies).

I december 2019 gav AICPA:s Digital Assets Working Group ut en anvisning för hur man ska redovisa och granska kryptotillgångar i enlighet med U.S. GAAP och gällande revisionsstandarder (Generally Accepted Auditing Standards, GAAS). Omfattningen

av kryptovalutamarknaden har dock expanderat mycket under de senaste åren och det anses allmänt att lagstiftningen inte har hållit jämna steg. Kritiker har bland annat framhållit att nuvarande redovisningspraxis inom U.S. GAAP leder till en underskattning av kryptovalutatillgångarna och hindrar företag att redovisa det verkliga värdet av kryptotillgångarna i sina finansiella rapporter. Det hävdas att kryptovalutor i allmänhet handlas på en aktiv marknad och det skulle betyda att förändringar i bokfört värde borde redovisas när de uppstår för att ge en rättvisande bild av tillgångarnas värde. Financial Accounting Standards Board (FASB) har också under de senaste åren upprepade gånger ombetts förtydliga redovisningen av kryptovalutor men några anvisningar har inte ännu getts ut. I maj 2021 sände den amerikanska kongressen ett brev till FASB där behovet av tillförlitlig vägledning i fråga om redovisningen av kryptotillgångar starkt betonades.

Utmaningar för revisorer

För revisorer innebär revision av kryptotillgångar nya revisionsutmaningar och kanske nya typer av risker i företaget. Revisorerna ska inte bara förstå riskerna utan också den nya tekniken. Riskerna återspeglas också i revisionsrapporterna, där revisorerna har tagit fram, till exempel, "Värdering av kryptotillgångar i utländsk valuta" som en SBO (särskilt betydelsefullt område, key audit matter). Ett tillvägagångssätt i fem steg för revisioner har föreslagits, där det första steget är att förstå företagets verksamhet. Revisorn bör sedan avgöra om företaget är innehavare av kryptotillgångar eller emittent. Det tredje steget är att förstå syftet med att inneha / emittera kryptotillgångar, särskilt de rättigheter / skyldigheter som ligger bakom kryptotillgångarna. Det fjärde steget är att förstå arten av kryptotillgångarna och deras funktion. Det femte och sista steget är att avgöra vilken av de befintliga IFRS standarderna ska gälla.

BENITA GULLKVIST

Benita Gullkvist, ekonomiedoktor, docent och universitetslektor vid Hanken Svenska Handelshögskolan i Vasa, Finland.

Mer information

- AICPA & CIMA (2019) *Accounting for and auditing of digital assets*. www.aicpa.org/content/dam/aicpa/interestareas/informationtechnology/downloadabledocuments/accounting-for-and-auditing-of-digital-assets.pdf
- IFRS IC (2019). *Holdings of Cryptocurrencies. Agenda decision agenda*, June 2019. www.ifrs.org/news-and-events/calendar/2019/june/ifrs-interpretations-committee/
- Skatteverket. *Kryptovalutor*. skatteverket.se/privat/skatter/vardepapper/andratillgangar/kryptovalutor.4.15532c7b1442f256bae11b60.html

Några begrepp

Kryptovaluta

Enligt Nationalencyklopedin klassificeras kryptovaluta som en digital valuta som helt saknar centraliserat styre. Kryptovalutor är digitala tokens eller coins (mynt) baserade på blockkedjeteknik. Kryptovaluta uppkommer genom mining (gruvdrift). Kryptovalutor är avsedda att fungera som ett betalningsmedel. En kryptovaluta får sitt värde av utbud och efterfrågan. Bitcoin är känt för att vara den första och värdefullaste kryptovalutan.

Blockkedja

Blockkedjeteknik, kallas också Distributed Ledger Technology (DLT) eller distribuerad databasteknik på svenska, används för att verifiera och processera kryptovalutatransaktioner. En blockkedja är uppbyggd av block. Blocken har verifierats och består av kryptografiska transaktioner.

DeFi

Förkortningen DeFi är en förkortning av "Decentralized Finance" och är baserad på blockkedjeteknik. Decentraliserad finansiering gör det möjligt för användare att säkra finansiella tjänster utan användning av tredje part.

Vägledning från IFRIC

IAS 2 gäller för kryptovalutor avsedda för försäljning i normal verksamhet. Om IAS 2 inte kan tillämpas, ska företaget tillämpa IAS 38 immateriella tillgångar på kryptovalutainnehav.